

Българските малки и средни предприятия и участието им в усвояването на структурните фондове на Европейския съюз

Методология и основни резултати

**Vitosha
Research**

Витоша Рисърч

Основни цели на проучването

- ☑ Изследване на състоянието, нуждите и проблемите на МСП по отношение на степента им на готовност за въвеждане на европейски изисквания спрямо бизнеса
- ☑ Определяне на капацитета на МСП за участие в усвояването на средства по ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”,

Методология на изследванията

1. Количествено изследване

- ☑ **Целева група** - МСП, съгласно дефиницията на ЗМСП, нефинансови предприятия по отрасловите сектори от С до К на НКИД - 2003, според броя на заетите лица;
- ☑ **Модел на извадката** - случайна двустепенна гнездова
- ☑ **Размер на извадката** - $N = 1011$,
- ☑ **Метод на регистрация на данните** - персонално стандартизирано интервю с ръководни длъжности;
- ☑ **Период на провеждане на изследването** - 23.06.2006 г. - 25.07.2006 г.

2. Качествено изследване - фокус групи

- ☑ МСП съгласно дефиницията на ЗМСП
- ☑ Национално представени организации на работодателите
- ☑ Банков сектор и небанкови финансови институции (фондове за дялово участие, схеми за микрокредитиране, фондове за рисков капитал, международни и национални програми и проекти за подпомагане на МСП);
- ☑ Консултантски организации (фирми и НПО) и техни мрежи с национално и регионално представителство (например, мрежи на БАРДА, JOBS, БТПП и др.);
- ☑ Изследователски организации (БАН, НЦАН, университети и др.);
- ☑ **Период на провеждане:** 06.07.2006 г. в гр. Бургас, на 07.07.2006 г. в гр. Черноморец, на 12 и 13.07.2006 г. в гр. София

Методология на изследванията

3. Качествено изследване – дълбочинни интервюта

- ☑ **Целева група:** Ключови експерти, представители на финансовия сектор и на национално-представени организации на работодателите,
- ☑ **Общ брой на интервюираните лица:** 34 души, 27 институции – 19 в София и 8 – в гр. Бургас,
- ☑ **Период на провеждане:** 26.06.2006 г. – 13.07.2006 г.

4. Кабинетно изследване

- ☑ Публикации на Националния статистически институт;
- ☑ Резултати от емпирични изследвания по темата;
- ☑ Експертни оценки;
- ☑ Интернет;
- ☑ Международни и местни източници,

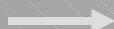
Изследователски дизайн

Изисквания към
бизнеса
произтичащи от
членството на
България в ЕС

- степен на познаване на политика и изискванията на ЕС по отношение на МСП
- степен на покриване на европейските изисквания
- готовност за въвеждане на европейски задължителни изисквания;
- осигуряване на необходимите средства за покриване на изискванията
- предизвикателства пред готовността за участие на общия пазар,

Сегашно
състояние на
конкурентноspo
бността на МСП

- достъп до вътрешните и външни пазари
- цени и качество на произвежданите продукти и/или услуги;
- състояние на производствените технологии и средства отделяни за технологично обновление;
- състояние и качество на наличния човешки капитал;
- конкуренция на пазарите
- клъстеризация
- използване на стандарти за качество и опазване на ОС и енергийна ефективност;

Иновации

- дял на иновативните предприятия и на иновативните производства;
- дял на собствени средства, отделян за РИД;
- нови продукти, реализирани на пазара
- патенти и интелектуална собственост
- степен на използване на ИКТ от МСП;

Изследователски дизайн

Достъп до финансиране

- възможностите за финансиране на МСП от банкови и не банкови източници;
- размер на кредити и лизинги
- проблеми за получаване на допълнително финансиране от банкови институции
- използване на небанкови финансови източници

Състояние на консултантската мрежа и предлаганите консултантски услуги

- достъпност на консултантски услуги;
- качество и разнообразие на предлаганите услуги;
- ползване на външни (за фирмата) консултантски услуги
- най-често търсени и най-масово предлагани услуги;

Капацитет на МСП за усвояване на средства от европейските фондове

- опит в усвояването на предприсъединителни програми
- степен на информираност за структурните и кохезионния фондове на ЕС и правилата за използване на средствата по тях,
- готовност на МСП за участие в усвояването на средства от европейските фондове

ОЦЕНКА НА СЕГАШНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДТЕ И ПРОБЛЕМИТЕ НА МСП

Познаване на политика и изискванията на ЕС по отношение на МСП

- Всяка пета фирма счита, че изискванията на ЕС не се отнасят до нея.
- Много малка част от МСП покриват напълно европейските изисквания.
- Като основни пречки за покриване на изискванията МСП посочват недостатъчните финансови ресурси и липсата на информация.
- Около 70% от МСП са оптимисти и смятат, че ще устоят на конкурентния натиск от страна на общия европейски пазар
- **МСП имат сравнително ниска степен на готовност да изпълнят изискванията относно качество и безопасност на стоките, вътрешната организация на производството, въвеждането на нови технологии, опазване на околната среда, условията и безопасност на труда**

Степен на запознатост с изискванията, които фирмите трябва да спазват след присъединяване на България към ЕС

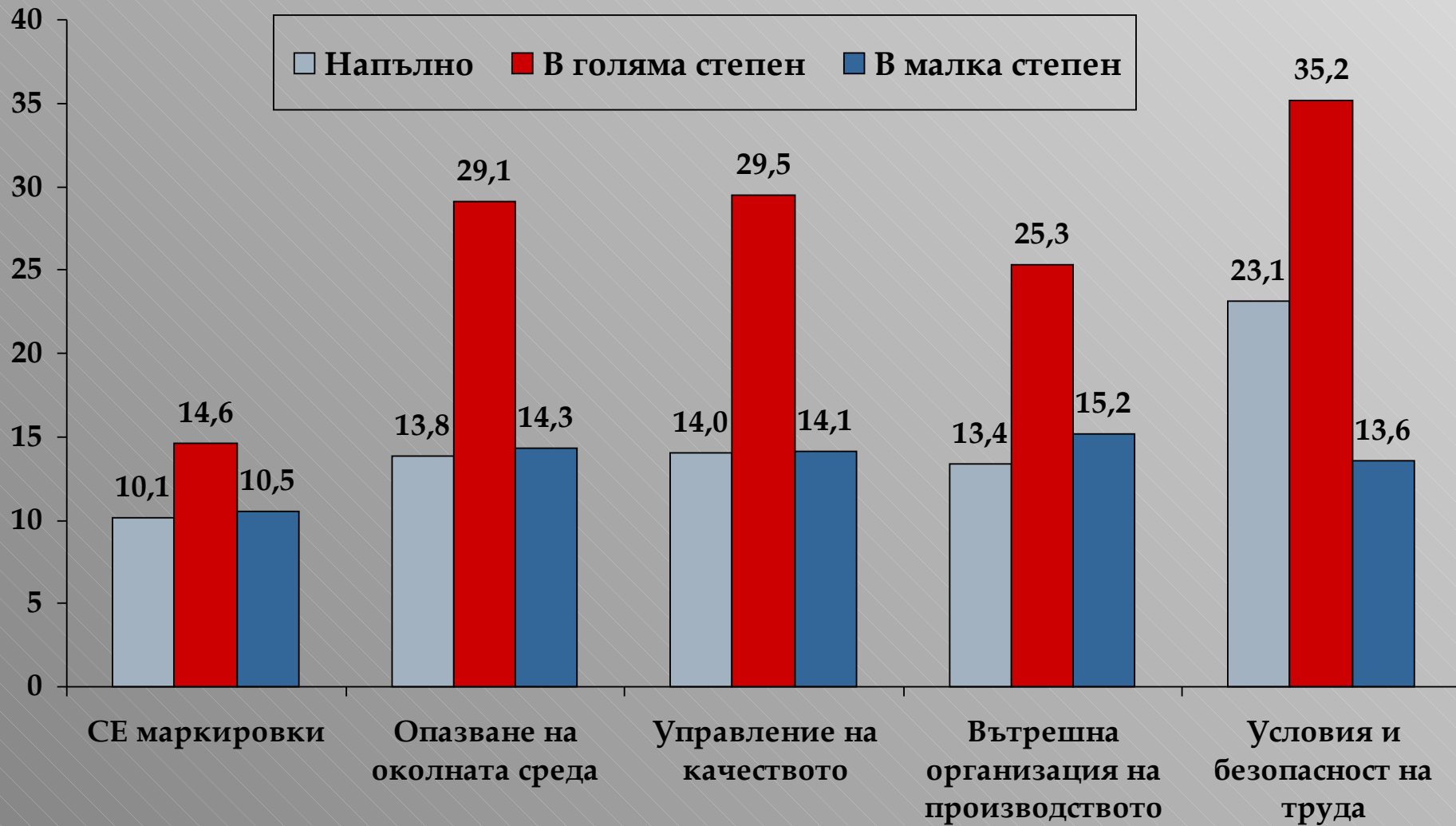
Относителен дял на мсп, които не са запознати със сроковете за въвеждане на изискванията на ЕС (%)

Основни пречки за покриване на европейските изисквания от българските МСП

Степен на покритие на европейските изисквания)

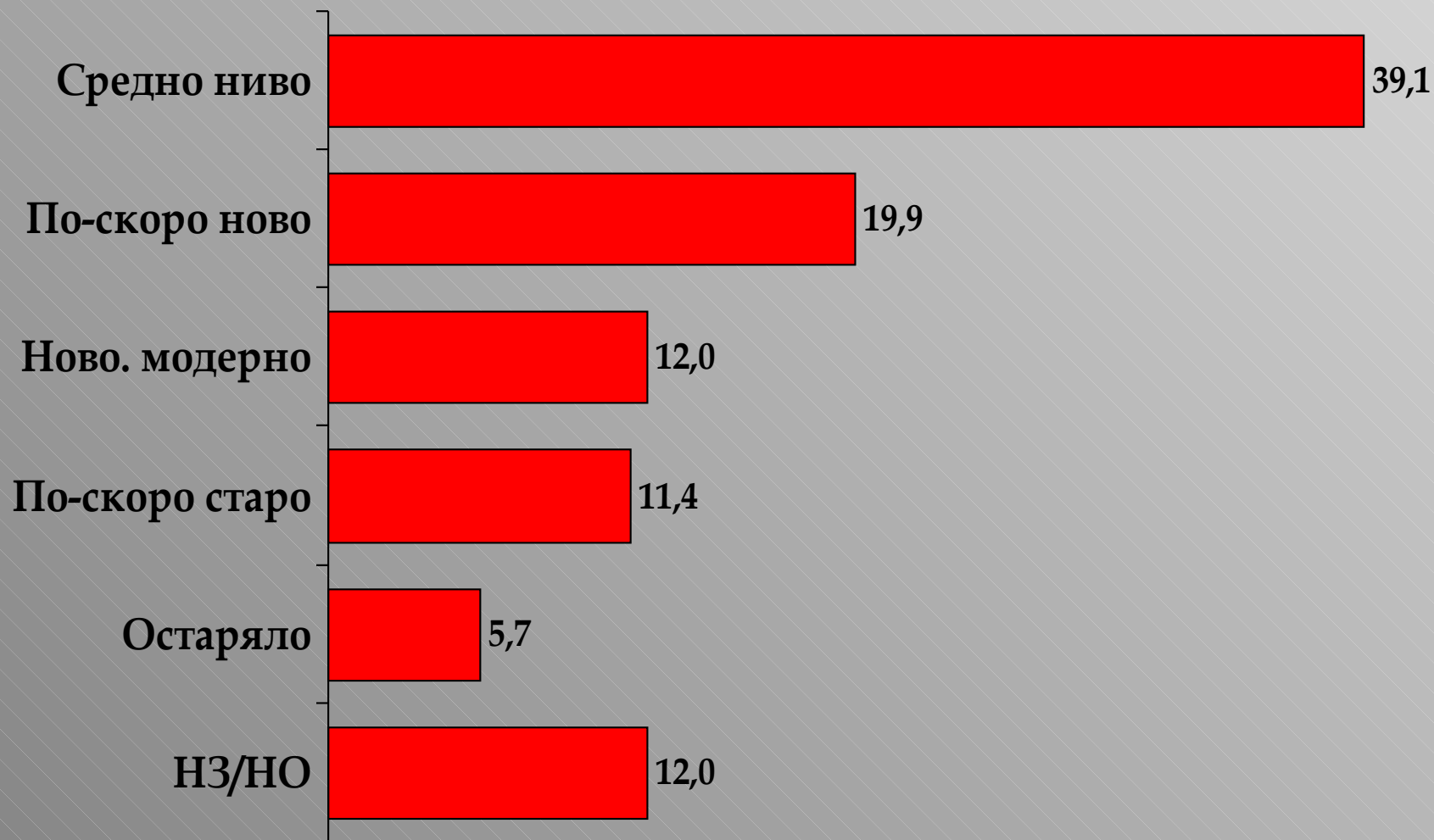
Препоръки за въвеждане на изискванията на ЕС от страна на МСП

- Мащабна информационна кампания относно изискванията, които МСП трябва да спазват във връзка с присъединяването ни към ЕС.
- Брошури с изискванията за бизнеса във всеки бранш.
- Специализирани обучения на браншово равнище като се ангажират и неправителствените организации, работещи с бизнеса.
- Контрола от страна на контролните органи.
- Безплатни консултации за МСП от експертни екипи.
- Преференциални кредити за въвеждане на изискванията.
- Преференциални условия за фирми, инвестирани в екологично чисто производство и производство на екологично чисти продукти

Дял на износа в годишния оборот на МСП според активните години в настоящия им бизнес (%)

Дял на износа в оборота 2005	Общ брой активни години в настоящия бизнес			
	1-5	6-10	11-16	Над 16
До 10%	15,4	34,6	23,1	25,0
Между 11 и 25%	12,0	32,0	32,0	24,0
Между 26 и 50%	20,0	33,3	33,3	13,3
Между 51 и 75%	6,7	40,0	26,7	26,7
Над 75%	10,9	30,9	38,2	18,2
Няма такъв	23,3	31,6	31,0	13,0

Оценка за технологичното оборудване на фирмата

Разпределение на постоянно заетите работници и служители във фирмата според образованието (%)

	Висше образование и научни степени	Средно образование	По-ниско от средно образование	Други [#]
Нито един	22,1	8,9	67,8	79,0
1-10%	24,6	2,6	14,3	8,8
11-20%	14,9	4,4	5,3	3,4
21-30%	8,7	4,3	3,0	1,7
31-40%	3,4	3,3	1,8	0,5
41-50%	8,0	11,5	2,1	0,7
51-60%	1,8	6,9	0,7	0,1
61-70%	2,3	9,1	0,9	0,4
71-80%	3,1	12,8	0,5	0,2
Над 81%	9,2	35,1	0,8	0,9
Не знае / Не отговорил	2,0	1,3	2,9	4,4
<i>Общо:</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

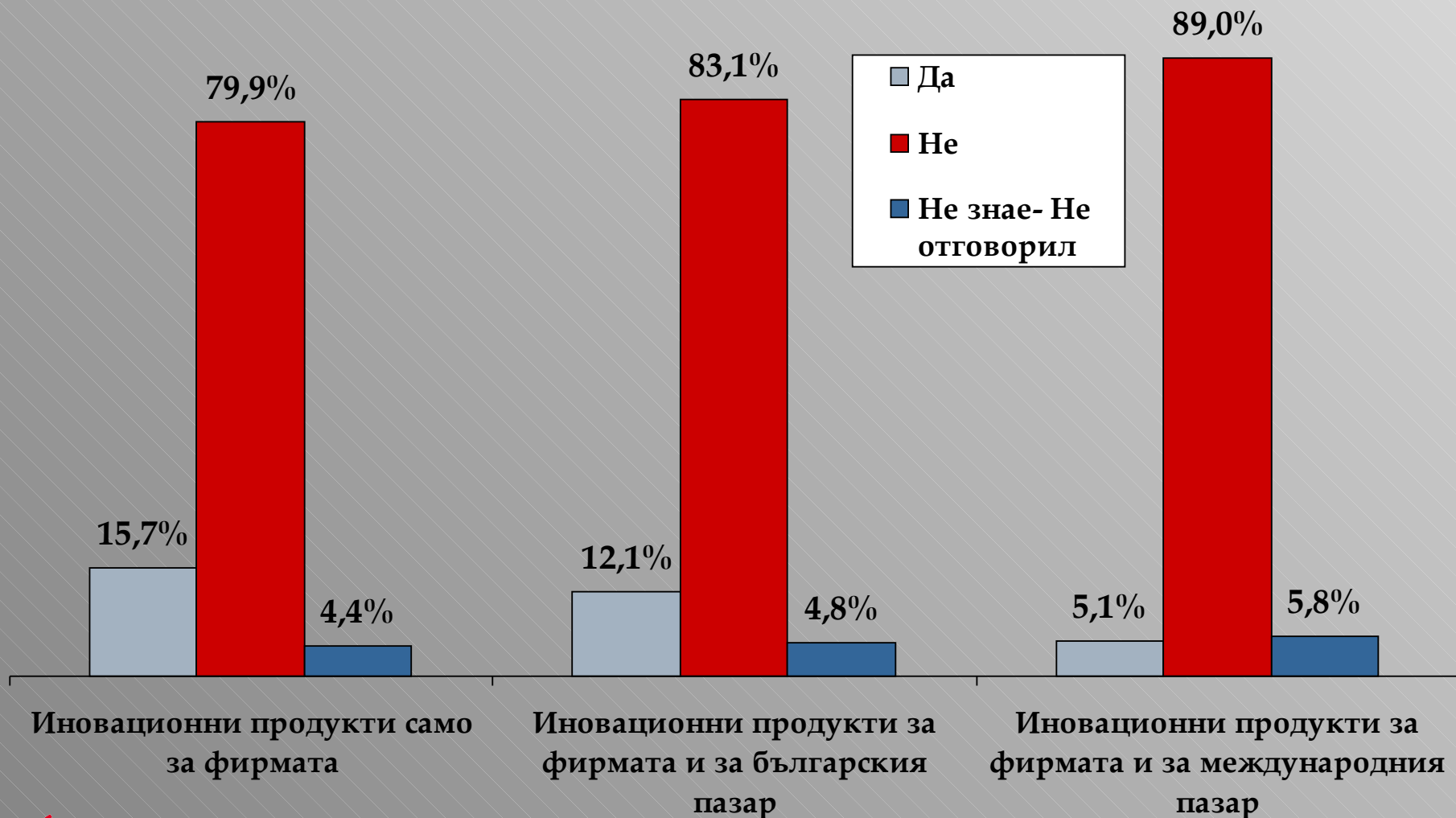
Достъп до външни пазари, технологично оборудване и състояние на човешкия капитал

- Българският малък бизнес е все още пасивен наблюдател на събитията на международните пазари. Неговото участие в международната пазарна конкуренция остава ограничено.
- За близо 90% от изследваните МСП основната конкуренция е от български фирми.
- За 2/3 от МСП основните конкуренти са множеството местни фирми, а основната заплаха на пазара е нелоялната конкуренция на вътрешния пазар.
- Проблемът с осигуряването на необходимите човешки ресурси в сектора на малкия и среден бизнес е преди всичко проблем на образователната система и неразвения пазар на труда.
- За голяма част от МСП не е рационално да инвестират във въвеждане на европейските изисквания преди да ги принудят клиентите или контролните органи.

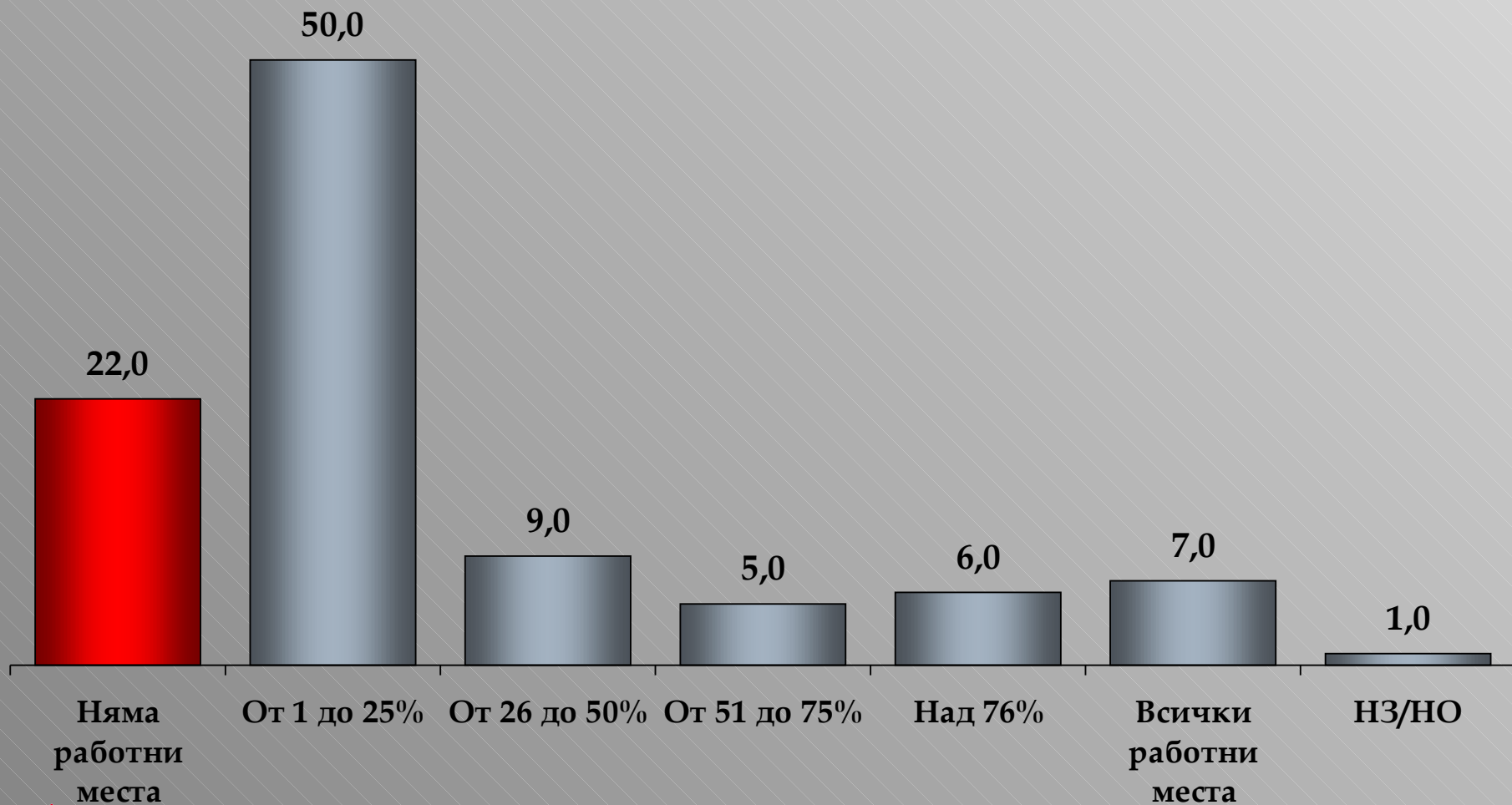
Разходи за осъществяване на иновационната дейност през 2005 г. (%)

Предлагане на иновационни/усъвършенствани продукти или производствени процеси през последните три години

Дял на работните места, оборудвани с компютър (%)

Закупуване на технологии на вътрешния и на международния пазар през последните три години

Фактори затрудняващи кандидатстване за получаване на средства по програми на ЕС

	Неиновативни фирми	Иновативни фирми
Много големи разходи за кандидатстване	13,7	15,8
Програмите не съответстват на нуждите на фирмата	11,9	14,9
Липса на информация за програмите	28,9	26,5
Затруднения с формулярите и формите за кандидатстване	13,9	16,3
Сложна и бюрократична процедура на кандидатстване	27,0	36,7
Трудности при намирането на партньори	12,6	16,7
Осигуряване на съфинансиране	14,7	17,7
Затруднения с ползването на чужд език	11,1	9,8
Сложни процедури на финансова отчетност	14,4	20,5
Допълнителното заплащане за посредници	16,3	18,6
Липса на квалифициран персонал	17,0	12,6
Друго	1,1	2,3
Фирмата не е кандидатствала за подкрепа	91,7	81,4

Иновации и развитие на иновативната дейност

- Активността на българските иновативни предприятия се изразява преди всичко във въвеждането на нови продукти за тях самите или за българския пазар и в много по-малка степен в разработването и внедряването на международни иновации.
- Дългосрочното развитие на иновативните предприятия в България е силно ограничено поради малкия среден размер на активите на българските МСП и липсата на подходящи инструменти за финансиране на техния растеж чрез иновации.
- Иновативните предприятия имат ясно изразен по-висок капацитет за участие в различните предприсъединителни програми на
- Нуждите на иновативните МСП в България са добре отразени и засегнати в текущия вариант на ОП „Конкурентоспособност

Източници на финансиране на стартиращия бизнес (%)

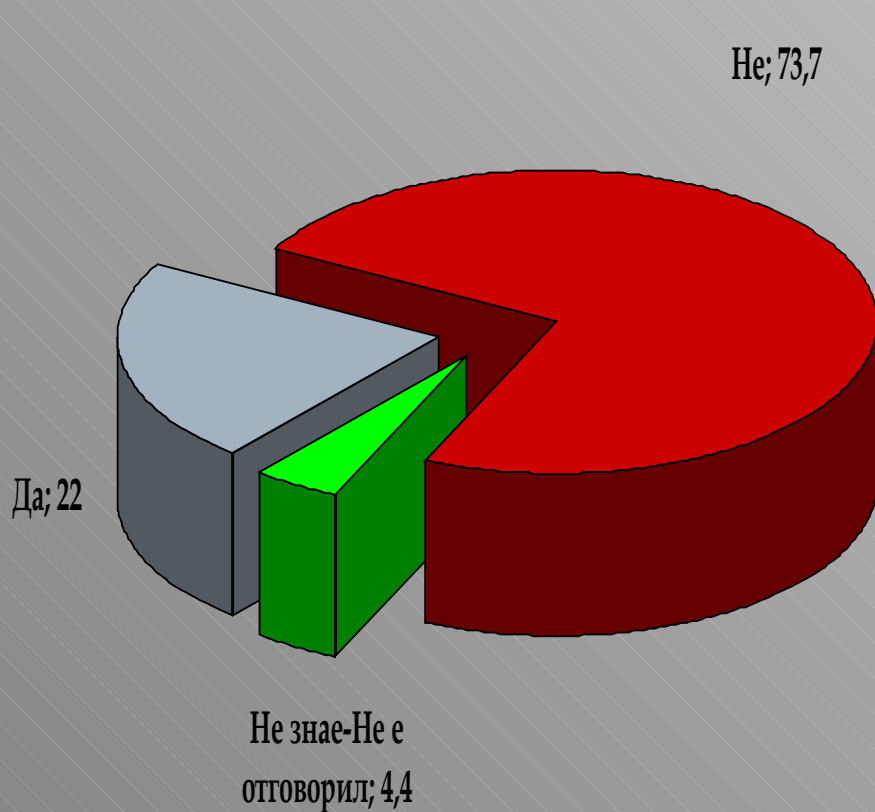

Основни причини, за да не се използват кредити (%)

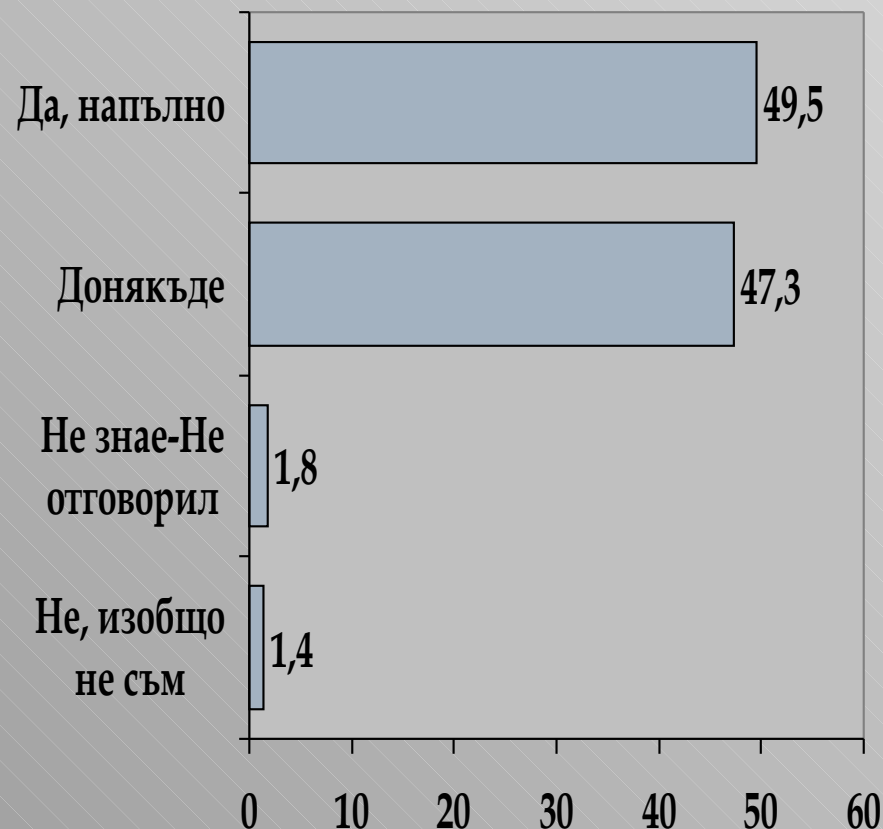
	От банкови институции	От небанкови институции
Високи лихвени проценти по кредитите	54,3	12,5
Високи изисквания за обезпечения	40,3	9,2
Наличие на "скрити" лихви по кредита	19,0	6,0
Тежка документация	19,6	5,6
Недостатъчна според банката кредитна история	7,7	1,9
Експедитивността на служителите	1,2	1,0
Не достатъчна компетентност на служителите	2,1	3,3
Нямам нужда от кредити	34,4	36,1
Друго	1,7	1,2
Не отговорил	4,8	41,3

Използване на консултантски услуги и обща удовлетвореност от тях (%)

Използване на консултантски услуги

Удовлетвореност от консултантските услуги

Причини, поради които не са използвани консултантски услуги през последната година (%)

Не ми е необходима допълнителна информация-услуги	63,2
Нямам информация за услугите, които предлагат	31,0
Услугите са скъпи	30,5
Информацията, която предоставят, не е практически насочена	19,6
Не разполагам с достатъчно време, за да ползвам услугите	14,8
Няма такава структура в района	13,0
Качеството на предоставяните услуги не ме задоволява	12,9
Не разполагат с търсената от мен информация	12,8
Друго	0,8

Достъп до кредити и консултантски услуги

- Банковият кредит е скъп и недостъпен източник за по-голямата част от българските МСП.
- Сред основните пречки за достъпа им до банкови кредити, са високите лихви, „скритите“ разходи по кредита, както и прекомерните изисквания за обезпечения
- МСП са скептични и се отнасят с недоверие към консултантските услуги, предоставяни за разработването и изпълнението на проекти по европейските фондове и програми.
- Фирмите са склонни да търсят по-скоро общо бизнес-консултиране свързано с основната и ежедневната дейност, отколкото консултиране за подготовката на предложения за кандидатстване по европейските фондове и програми.

Капацитет на МСП за участие в усвояването на средства от европейските фондове

Достъп до финансиране от програми на ЕС

- Твърде слаба е активността на фирмите при участието им в конкурси по европейските фондове и програми.
- Нито един от анкетираните не е участвал в конкурси по рамковите програми на Европейския съюз за научни изследвания и технологично развитие (Четвърта, Пета, Шеста рамкови програми).
- С най-голяма тежест от негативните фактори са сложните и бюрократични процедури, липсата на достатъчно информация за европейските програми, както и необходимото съфинансиране на проектите.
- Представителите на работодателските организации считат за много важно с правилата и процедурите за кандидатстване за средства от структурните фондове да се запознат не само фирмите, а също така общинските, регионалните власти, тъй като те ще бъдат основните бенефициенти от средствата по тези фондове.

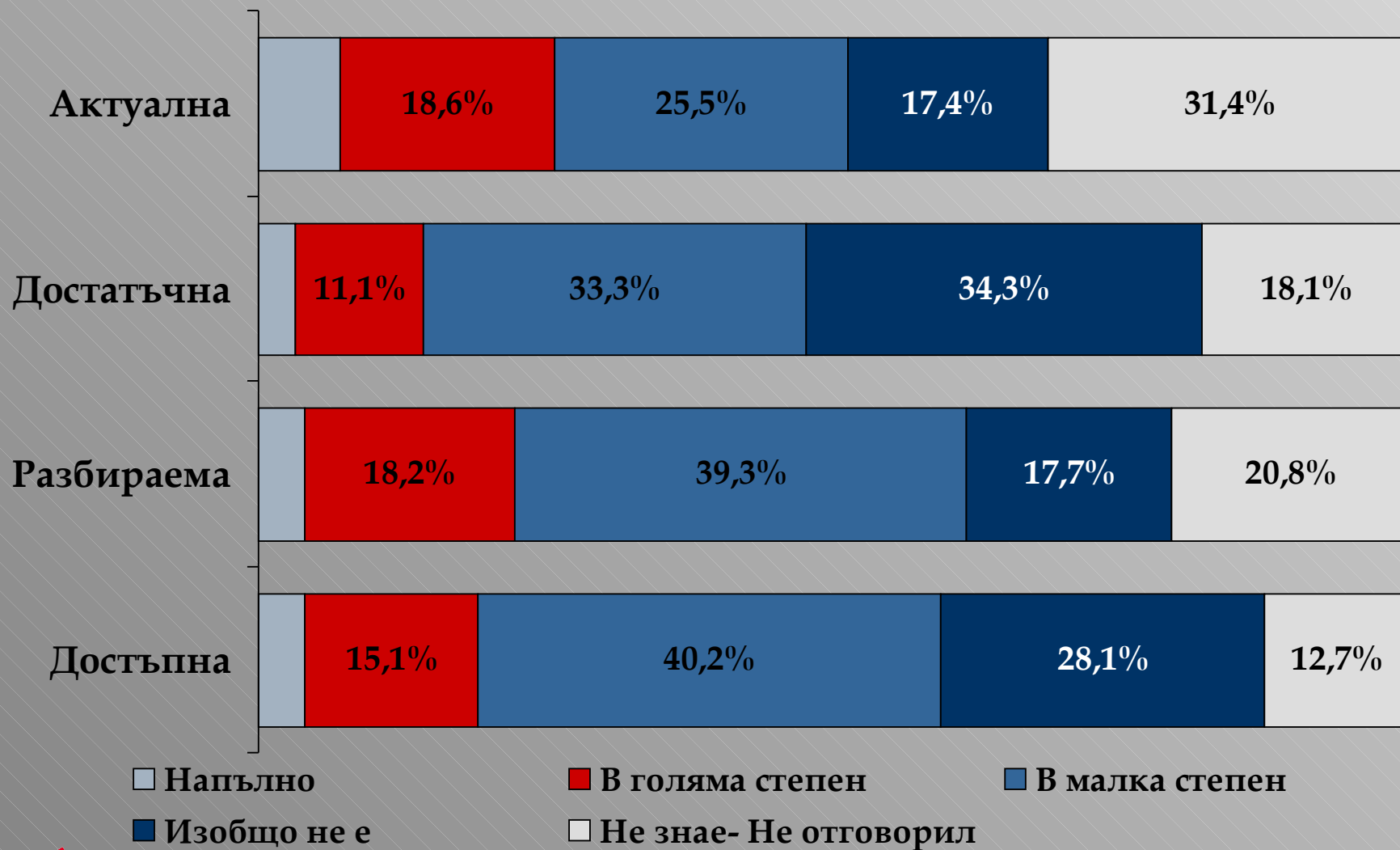
Получена финансова подкрепа от МСП по програми и фондове на ЕС

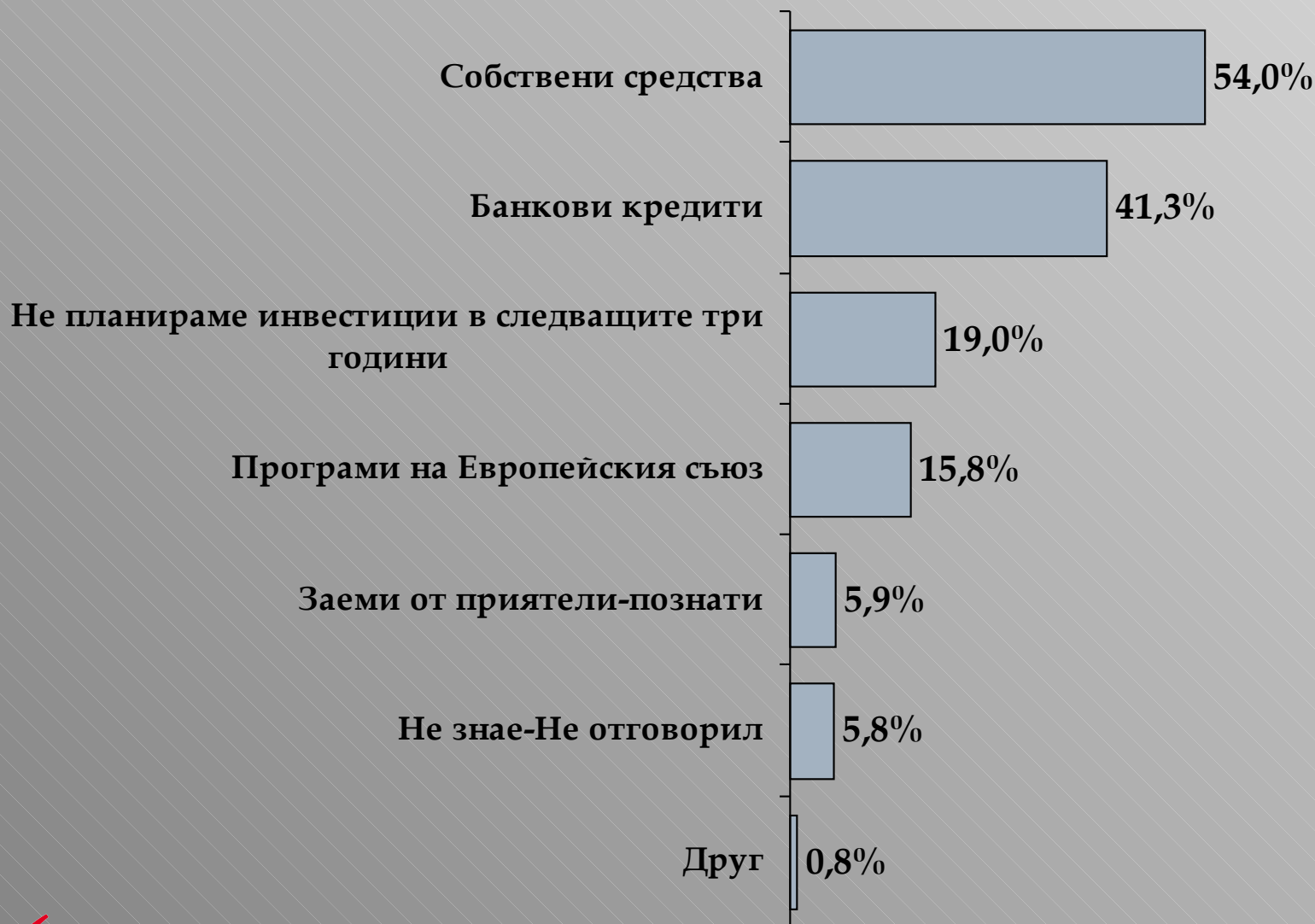
Фактори, затрудняващи фирмите при участие в европейски фондове и програми

	Всички фирми	Кандидатствали фирми	Фирми, които не са кандидатствали
Много големи разходи за кандидатстване	14,1	26,4	12,7
Програмите не съответстват на нуждите на фирмата	12,6	12,3	12,6
Липса на информация за програмите	28,4	38,7	27,2
Затруднения с формулярите и формите за кандидатстване	14,4	30,2	12,6
Сложна и бюрократична процедура на кандидатстване	29,1	67,0	24,6
Намирането на партньори -субконтрактори	13,5	25,5	12,0
Осигуряване на съфинансиране	15,3	30,2	13,6
Затруднения с ползването на чужд език	10,8	15,1	10,3
Сложни процедури на финансова отчетност	15,7	36,8	13,3
Допълнителното заплащане за посредници	16,8	38,7	14,3
Липса на квалифициран персонал във фирмата	16,0	18,9	15,7
Друго	1,4	6,6	0,8
Фирмата не е кандидатствала за подкрепа	89,5		100,0

Налична информация за европейските фондове и програми

Источници, които планират да използват фирмите, за да финансират инвестициите си през следващите три години

Инвестиционна стратегия на фирмите за следващите 3 години

	Имат намерение да инвестират	Биха кандидатствали за финансиране от ЕС
За покриване на стандартите/ изискванията на Европейския съюз	50,0	36,9
За технологично обновление на производството	61,5	49,4
За модернизация на управлението на фирмата	22,1	14,0
За въвеждане на енергоспестяващи технологии	23,5	19,3
За осигуряване на качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса ми	8,7	7,3
За привличане на чуждестранни инвестиции	12,0	8,1
За бизнес коопериране и включване в бизнес мрежи (кльстърри)	9,8	7,3
За популяризиране и увеличаване на износа на фирмата	7,5	4,5
За разработването на нови продукти, технологии-услуги	25,4	20,4
За обучение и квалификация на персонала	15,6	9,5
Друго	3,9	4,5

Направления на финансовата подкрепа от структурните фондове на европейския съюз чрез ОП "КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ"

	Най-добре ще отговорят на нуждите	Биха кандидатствали чрез ОП
Подкрепа за стартиращи технологични фирми	11,2	6,4
Подкрепа на МСП за научноизследователски и развойни проекти	5,2	4,4
Подобряване на достъпа до проиновативна инфраструктура за МСП	7,3	4,8
Модернизация на управлението и технологиите в МСП	28,5	23,0
Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги	19,4	11,9
Подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии	23,0	16,1
Подкрепа за бизнес коопериране	15,5	10,6
Създаване на гаранционни фондове, рисков капитал, микрокредитиране на МСП	25,1	15,6
Стимулиране на чуждестранни инвестиции	11,2	7,2
Подкрепа за популяризиране и увеличаване на износа	10,8	8,6
Друго	4,5	0,7

Дейности, за които фирмата би кандидатствала за подкрепа чрез ОП „Конкурентоспособност” според това дали фирмата разработва писмен бизнес план за своето развитие

	Разработва писмен бизнес план	Не разработва писмен бизнес план
Подкрепа за стартиращи технологични фирми	64,6	35,4
Подкрепа на МСП за научноизследователски и развойни проекти	75,0	25,0
МСП	65,3	34,7
Модернизация на управлението и технологиите в МСП	64,8	35,2
Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса	45,0	55,0
Подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии и на възобновяеми енергийни източници	71,2	28,8
Подкрепа за бизнес коопериране	60,7	39,3
Създаване на гаранционни фондове, фондове за рисков капитал и за микрокредитиране	46,8	53,2
Стимулиране на чуждестранни инвестиции	58,9	41,1
Подкрепа за популяризиране и увеличаване на износа	71,3	28,7
Друго	14,3	85,7
Не бих кандидатствал за подкрепа за никоя от дейностите	18,9	81,1

Готовността на фирмите за работа със структурните фондове чрез ОП „Конкурентоспособност“

- МСП са слабо информирани относно възможностите за работа със структурните фондове на ЕС. Фирмите предпочитат да заемат пасивна и изчаквателна позиция
- Очаква се слабо участие в първите конкурси, които ще бъдат отворени след присъединяването на страната ни към ЕС поради слабата информираност за възможностите на ОП „Конкурентоспособност“
- През следващите три години като източници за финансиране на своите инвестиционни проекти фирмите основно ще разчитат на собствени средства и на банкови кредити. Делът на тези, които биха кандидатствали за финансиране чрез ОП „Конкурентоспособност“ е под 20%.
- Секторите, заявили най-висока готовност да кандидатстват за финансова подкрепа от структурните фондове чрез ОП „Конкурентоспособност“ са преработваща промишленост; търговия и ремонт; строителство; транспорт, складиране и съобщения; производство на електричество, топлинна енергия, газообразни горива и вода

Препоръки за ефективното използване на средствата от европейските фондове и реализацията на ОП „Конкурентоспособност“

- Мащабна информационна кампания в цялата страна относно възможностите за МСП, които ще бъдат предоставени по линия на структурните фондове чрез ОП „Конкурентоспособност“.
 - МСП да се кооперират по-активно с неправителствените организации
 - Да се подготвят и публикуват специализирани издания, предназначени за бизнеса, относно възможностите, предоставяни от структурните фондове чрез ОП „Конкурентоспособност“,
 - Да се координират усилията на МИЕ и МОН за участието на българските МСП в ОП „Конкурентоспособност“ и Седма рамкова програма на ЕС за научни изследвания и технологично развитие.
 - Да се разработи национална схема за съфинансиране на проектите по ОП „Конкурентоспособност“ и да се привлекат банките и други потенциално заинтересовани финансови институции.
 - Общините да представят публично пред местния бизнес и обществеността своите планове за развитие, програми, проекти и инвестиционни намерения.
 - Ясно регламентиране на отношенията между МСП и държавната администрация.
-

Контакти

Александър Стоянов

Директор

ул, "Александър Жендов" № 5

1113 София, България

Тел: (+ 359-2) 971 0275

Факс: (+ 359-2) 971 2233

Ел, поща: office@vitosha-research.com

Интернет адрес: <http://www.vitosha-research.com>